

Vårdhygien Skåne

Godkänt datum 2024-04-04
Godkänd av Medicinskt sakkunnig
Version 2.0

Grundläggande vårdhygieniska rutiner i ambulanssjukvård

Introduktion

I hälso- och sjukvårdslagen och tandvårdslagen finns ett uttalat krav på att vården ska vara av god hygienisk standard. En god hygienisk standard berör alla som finns inom hälsovård, sjukvård och omsorgsverksamhet. De som omfattas är både vård- och omsorgstagare, personal, närstående och besökare. Goda grundläggande hygienrutiner i kombination med noggrann städning och rengöring av utrustning är nödvändigt för att förhindra spridning av smittor inom vården. Den fysiska miljön ska också vara utformad på sådant sätt att risken för smittspridning blir så liten som möjligt. Vårdgivaren ska vidta alla åtgärder som behövs för att uppnå detta. All vårdpersonal ska ha grundkunskap om vårdhygien samt tillgång till vårdhygienisk expertis. De rutiner som beskrivs i detta dokument syftar till att förebygga smittspridning och uppkomst av vårdrelaterade infektioner. Rutinerna ska alltid tillämpas vid vård, behandling och undersökning. Innehållet baseras på Vårdhandboken, dokument från Svensk förening för vårdhygien (SFVH) samt dokument och föreskrifter från Socialstyrelsen.

Alla patienter har enligt Hälso- och sjukvårdslagen rätt till samma medicinska omhändertagande, bemötande och omvårdnad. Medicinsk utredning och behandling får inte hindras eller fördröjas på grund av misstänkt eller konstaterad diagnos.

Basala hygienrutiner

Syftet med basala hygienrutiner och klädregler är att förhindra smittöverföring från personalens händer och kläder. Basala hygienrutiner ska tillämpas av all vårdpersonal vid undersökning, vård och behandling eller annan direktkontakt med patienter där hälso- och sjukvård samt omsorgsverksamhet bedrivs. Detta oberoende av vårdgivare och vårdform och om det finns en känd smitta eller inte. Basal hygien i vård och omsorg ska alltid följas enligt [SOSFS 2015:10](#) och Region Skånes regler för basal hygien och arbetskläder.

Personalinfektioner, se Vårdhandbokens kapitel [Personalinfektion inom Hälso- och sjukvård](#) och Regionalt dokument [Vägledning – misstänkt eller konstaterad smitta bland arbetstagare](#).

Arbetskläder:

- ska vara kortärmad i det patientnära arbetet, när så är möjligt
- ska bytas dagligen samt då den blivit våt eller synligt förorenad
- ska tvättas i minst 60°C i en kontrollerad process
- ytterplagg som använts vid patientnära arbete ska bytas efter kontakt med kroppsvätska och regelbundet enligt lokala rutiner

Basala hygienrutiner:

- händer och underarmar ska vara fria från armbandsur, smycken, bandage, förband, stödskenor eller motsvarande
- naglar ska vara korta och fria från nagellack och andra konstgjorda material
- långt hår och skägg ska vara uppsatt
- desinfektera händerna före och efter patientkontakt, före rent och efter orent arbetsmoment samt efter kontakt med patientens närmiljö. Gäller även vid användning av handskar.
- tvätta händerna med flytande tvål och vatten efter vård av patient med diarré eller kräkning och om händerna känns eller är synligt smutsiga. Saknas tillgång till tvättställ, använd våtservett för handtvätt.
- handskar ska användas vid kontakt med kroppsvätskor som blod, sekret, urin, kräkning och avföring.
- handskar ska bytas mellan orent och rent moment. Handskar får aldrig desinfekteras.
- engångs plastförkläde ska användas när så är möjligt för att undvika kontaminering av arbetskläder. Om långärmad arbetsdräkt används behöver den skyddas med långärmat plastförkläde eller motsvarande.

Övrig skyddsutrustning (se även respektive agens i [Infektionsmanual – snabbguide för ambulanssjukvård](#) samt [Munskydd och andningsskydd](#)).

- visir eller skyddsglasögon, används som stänkskydd vid arbetsmoment med risk för stänk mot ansiktet
- munskydd, används som stänkskydd vid arbetsmoment med risk för stänk mot ansiktet
- andningsskydd används vid misstänkt eller bekräftad luftburen smitta

Smittvägar

Kontaktsmitta: Smittämnet, till exempel stafylokokker (inklusive MRSA) och streptokocker överförs från en person till en annan via händer, kläder eller föremål och är den vanligaste smittvägen inom vården.

Droppsmitta: Hosta, kräkning eller nysning kan stänka någon meter och överföra smitta direkt till slemhinnor i ansiktet eller indirekt via händer, föremål eller ytor, till exempel luftvägsvirus och calicivirus.

Fekal-oral smitta: Från tarm till mun via händer, föremål, ytor eller livsmedel, till exempel calici, ESBL och VRE.

Luftburen smitta: Sprids via aerosol som torkar till små droppkärnor som kan hålla sig svävande i luften en tid. Inandning av droppkärnor innebär smittrisk, till exempel vid lungtuberkulos, mässling och vattkoppor.

Blodsmitta: Från blod eller blodblandade kroppsvätskor via stick- eller skärskada eller stänk mot slemhinna/skadad hud, till exempel HIV, hepatit B, hepatit C.

Riskfaktorer för smittspridning

Beakta alltid förekomsten av riskfaktorer för smittspridning, som till exempel:

- diarré och/eller kräkning
- feber och/eller luftvägssymtom
- sårinfektioner, blåsor, hudutslag och stora hudskador
- utöver detta bör man beakta andra patientrelaterade smittrisker så som läckage från sår, drän eller inkontinens. Dessa smittrisker ska åtgärdas.

Rengöring och desinfektion

Syftet med städning är att minimera mängden föroreningar och mikroorganismer på inredning och utrustning för att minska risken för smittöverföring. Mekanisk bearbetning av ytorna är viktigt vid all städning samt vid punktdesinfektion. Använd redskap, rengörings- och desinfektionsmedel som är upphandlat. De desinfektionsmedel som rekommenderas är alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med tensid eller annan produkt som har både rengörande och desinfekterande effekt. Använd upphandlad torkduk avsedd för ändamålet.

Engångsmoppar till golvet är att föredra. Används flergångsmoppar ska det finnas rutin för tvätt av dessa efter varje användning. Städning dagligen av golvet i ambulansen.

Efter avslutad transport ska ambulansen rengöras och desinfekteras med alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med tensider (rengörande effekt), om inget annat anges, se [Infektionsmanualen – snabbguide för ambulanssjukvård](#). Personal ska använda nya handskar och förkläde. Ytor och föremål som patienten varit i kontakt med samt ytor som kan ha kontaminerats av personalens händer eller handskar ska också rengöras och desinfekteras. [Medicinteknisk utrustning](#) som används till mer än en patient ska desinfekteras mellan varje patient. Värmedesinfektion är att föredra då det är en kontrollerad process och används till bland annat magills tång och flergångsmasker. Om inte materialet tål värmedesinfektion, ska desinfektionsmedel användas, till material som till exempel blodtrycksmanschett, pulsoximeter, termometer etc. Vid inköp av ny flergångsutrustning bör krav ställas på att utrustningen ska tåla desinfektion för att uppnå korrekt renhetsgrad enligt Vårdhandboken.

Punktstädning

Punktstädning innebär att spill av till exempel mat och dryck torkas upp direkt med vatten och eventuellt rengöringsmedel.

Punktdesinfektion

Punktdesinfektion innebär att misstänkt smittsamt material eller kroppsvätskor torkas upp direkt. Ytan bearbetas därefter mekaniskt med ytdesinfektionsmedel med tensider.

Material och förrådshantering

- Handdesinfektion ska finnas tillgängligt i anslutning till förråd och närförråd. Händer ska alltid desinfekteras före hantering av rent/sterilt material.
- Avemballering av transportförpackningar ska ske utanför förrådet. Arbetsdräkten ska skyddas med ett plastförkläde. Avemballering ska ske på ett sådant sätt att avdelningsförpackningen bibehåller sin renhetsgrad. Arbeta gärna i par så att en person hanterar transportförpackningar och den andra avdelningsförpackningar. Handdesinfektion ska utföras före hantering av avdelningsförpackningar.

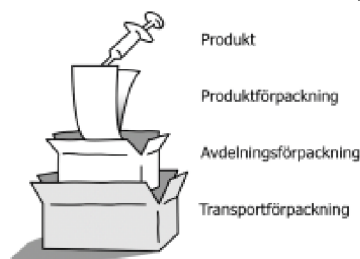

Bild: SIS-TR 57:2020

- Förrådshållning ska ske i rum eller skåp som hålls stängda. Produkterna ska vara separerade utifrån renhetsgrad.
- Produktförpackning förvarad i sin ursprungliga avdelningsförpackning har i allmänhet en lång hållbarhet. Produktförpackning tagen ur sin avdelningsförpackning har en kortare hållbarhetstid på grund av att den hanteras oftare och därmed ökar risken att förpackningen skadas.
- Material som är märkt med symbolen (single use) är avsedda för engångsbruk. Finns annan märkning anges det i leverantörens bruksanvisning.
- Förvaring på golvytor och ovanpå skåp ska undvikas på grund av att städningen försvåras och risk finns för kontaminering av material.
- Rutin för regelbunden städning av förråd ska finnas. Rekommenderad städfrekvens för förråd är en gång/månad samt vid behov.
- Närförråd, såsom väskor/skåp i ambulansen bör ha stängd förvaring. Rengöring samt desinfektion av närförråd rekommenderas minst en gång/vecka samt vid behov. Närförråd ska inte innehålla mer material än att man har kontroll på omsättningen av produkterna och oanvänt material ska inte tas tillbaka till förråd. Om oanvänt material kontamineras vid en akut situation ska det kasseras/desinfekteras. Använt flergångsmaterial ska förvaras åtskilt från rent material tills desinfektion kan ske.

Tvättshantering

Omklädningsrum

Omklädningsrum ska finnas. Kläder ska hanteras så att man inte riskerar att sprida smitta. Varje anställd ska ha ett klädskåp där privata kläder förvaras. Skåpet ska vara så stort att skor och ytterkläder, även för vinterbruk, ryms. Förvaringsskåpen bör vara byggda mot tak eller med 30° lutning för att underlätta städning. Rena arbetskläder förvaras i separat skåp eller hylla. Det ska finnas utrymme för tvättsäck där använd arbetsdräkt läggs för tvätt/cirkulationstvätt. Toaletterum och dusch ska finnas liksom tvättställ med tillhörande utrustning.

Tvättstuga

I första hand tvättas arbetskläderna på tvätterier för att få en kontrollerad process. I andra hand kan tvätt ske i separat tvättstuga med maskin avsedd för personalkläder och kläderna ska tvättas i minst 60°C.

Torkning med värme ska ske snarast efter tvätt för att förhindra tillväxt av kvarvarande mikroorganismer.

All hantering av ren tvätt ska ske så att renheten bevaras. Det innebär att händerna ska vara rena, nytvättade och/eller desinfekterade när tvätt hanteras. Handdesinfektionsmedel liksom möjlighet till handtvätt ska därför finnas tillgängligt i eller i anslutning till förråd och tvättstuga. Ytor där den rena tvätten hanteras, ska rengöras och desinfekteras regelbundet med alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med tensider.

Rena arbetskläder förvaras torrt, dammfritt och åtskilt från privata kläder. Tvätten förvaras i ett skåp eller på en avskild hylla i ett stängt rum. Regelbunden rengöring av hyllor/skåp där rena textilier förvaras ska utföras.

Referenser

[BOV – Bygghälsa och Vårdhygien](#)

Handbok för grundläggande rekommendationer för lagerhållning, hantering och transport av sterila medicintekniska produkter inom hälso- och sjukvård, tandvård och djursjukvård

[SIS-TR 57:2020](#)

Socialstyrelsens föreskrift om basal hygien i vård och omsorg [SOSFS 2015:10](#)

Svensk förening för vårdhygien SFVH <http://www.sfvh.se/>

Vårdhandboken <http://www.vardhandboken.se/>

Vårdhygien Skåne <http://vardgivare.skane.se/vardriktlinjer/vardhygien/>

Webbutbildning, Basala hygienrutiner och Vårdhygien <http://vardgivare.skane.se/kompetens-utveckling/utbildningskalender/e-learning/basala-hygienrutiner-och-varldhygien/>